

Dilluns, 7 de desembre, la cimera de Copenhaguen començarà a avaluar el veritable compromís dels principals països del món en la lluita contra el canvi climàtic. Per als qui no atenen arguments ambientalistes, hi ha raons econòmiques de pes que esperonen a actuar. Només a Europa, i sense comptar les catàstrofes naturals, l'escalfament planetari ens costarà 65.000 milions d'euros l'any a partir del 2080. Aquesta és l'herència que volem deixar als nostres fills?

El preu del canvi climàtic

El nord d'Anglaterra es va veure sacsejat fa deu dies per un terrible temporal de pluja. Els 314 mil·límetres per metre quadrat que van caure en 24 hores —uns registres que ocorren “un any de cada mil”, segons que va reconèixer l'Agència Britànica del Medi— van col·lapsar el comtat de Cúmbria i van obligar a desallotjar milers de persones de casa seua i a tancar una dotzena de centres educatius durant tota la setmana. La força dels rius va arrasar dos ponts i 1.300 van ser minuciosament revisats per por que se n'hagueren ressentit les estructures per la violència de l'aiguat. En un clima d'emergència nacional, la setmana passada les companyies asseguradores van començar a fer recompte. De moment, ja han quantificat les pèrdues causades pel temporal: entre 50 milions i 100 milions de lliures. La factura és alta, però assumible en comparació amb els tres bilions de lliures que les asseguradores van pagar arran de les inundacions que l'estiu del 2007 assolaren l'oest d'Anglaterra.

Atribuir aquests dos fenòmens al canvi climàtic pot resultar una temeritat. De grans aiguats —igual com de grans sequeres— n'hi ha haguts al llarg de tota la història de la humani-

tat i molt abans que l'home estiguera sobre la superfície de la Terra. Amb tot i això, hi ha consens entre els científics que l'escalfament del planeta ha fet créixer el nombre d'episodis extrems. La pressió humana sobre el planeta fa que huracans, pluges torrencials o sequeres siguin com més va més habituals i més difícils de predir a tot el planeta. Cap part de la Terra no s'escapa dels efectes de la creixent inestabilitat d'uns fenòmens climàtics que ens aboquen a una vida plena de risc. L'onada de calor a Europa l'estiu del 2003; l'huracà Katrina, que va assolir Nova Orleans; la virulència dels incendis els dos darrers estius a la costa oest dels Estats Units; o aquestes inundacions d'Anglaterra en són només alguns exemples.

Amb aquest paisatge de fons, centenars de científics, tècnics i polítics d'arreu es reuneixen a partir del 7 de desembre a la ciutat de Copenhaguen. De la capital de Dinamarca, n'ha d'eixir un nou compromís de reducció d'emissions dels gasos que causen l'efecte hivernacle, principal responsable de l'escalfament del planeta (vegeu el quadre de la pàgina 17), una mena de Kyoto II que renove o desvirtue els esforços fets fins ara

EL TEMPS

en aquest sentit. Com a les cimeres de Rio de Janeiro, Kyoto, l'Haia, Bonn, Bali o Poznan —ciutats que han estat seus de reunions de les Nacions Unides sobre el canvi climàtic—, l'aspecte ambiental serà al centre de les discussions.

Ara bé, en tot el debat a l'entorn de l'escalfament planetari, la qüestió del cost econòmic agafa un protagonisme insòlit. La inacció d'ara pot ser un llast feixuc per al planeta a termini mitjà i llarg, però a més pot minvar considerablement les guardioles dels nostres néts i fins i tot dels nostres fills. El canvi climàtic, de fet, ja ens costa diners i encara ens en costarà

més si no fem res més que inhibir-nos, segons que assenyalen una bona pila d'estudis fets aquests darrers anys. No fer-hi res pot ser la pitjor inversió de la humanitat.

Escalfar la butxaca. La incorporació del component econòmic al debat sobre el canvi climàtic resulta ben transcendent. Des de l'any 2006, quan es publicà l'anomenat *informe Stern*, que advertia per primera volta dels preus que tindria no fer res, hi ha coses que han canviat. El document, que va ser redactat per l'economista Nicholas Stern per encàrrec del govern de Tony Blair, va tenir la virtut

d'incorporar a la discussió sobre l'escalfament planetari l'element econòmic. Si el documental *Una veritat incòmoda* d'Al Gore va fer més que cap campanya de cap grup ecologista per conscienciar l'opinió pública sobre la qüestió, l'informe Stern va obligar al món de la política i el de l'empresa a abandonar la tradicional displicència amb què observaven aquest assumpte. La perspectiva que s'obri des de l'informe Stern és completament nova: el canvi climàtic importa perquè aboca la Terra al col·lapse, però sobretot preocupa perquè ens castiga la butxaca. Ja siga per convicció o per conveniència, la lluita contra l'escal-

fament global té avui més partidaris que mai.

Aquest canvi de perspectiva ha fet que la defensa del planeta haja deixat de ser patrimoni dels ecologistes. Les veus d'alarma, en forma d'estudis de procedència diversa, sonen tan fort que han obligat l'*establishment* polític i econòmic a assumir el discurs que fins ara havien defensat únicament els grups conservacionistes. Polítics, empresaris i economistes fan seua una part de l'argumentari que fins ara havien brandat els ecologistes i, igualment, els ecologistes van incorporar al seu discurs orientacions que abans abominaven. En aquest sentit,

Víctimes col·laterals

Caldria no descartar que tard o d'hora l'escalfament planetari deixarà imatges tan catastròfiques com les que a vegades ens ha *obsequiat* Hollywood. Imaginar-se que Washington queda devastat per un terratrèmol o que Nova York és arrasada per la força d'una onada gegantina no resulta tan difícil. De referents àudio-visuals, n'hem vistos un bon grapat. De fet, la companyia asseguradora Allianz fins i tot ha calculat que els danys d'un huracà a la ciutat dels gratacels tindria un cost entre un bilió i cinc bilions de dòlars cap a mitjan segle.

Fenòmens d'aquesta mena, ocorreguts als països més desenvolupats, són els més emprats per simbolitzar la violència que pot arribar a exercir contra l'ésser humà una natura modificada artificialment. Amb tot i això, les inundacions a grans ciutats o els incendis a parcs naturals d'enorme valor econòmic no són en realitat les conseqüències més sagnants de l'escalfament de la Terra. Perquè els principals damnificats per tot això que passa al planeta són la gent que viu als països pobres, per més que els informatius de les cadenes del primer món no els dediquen gaire espai. Per a moltes comunitats pobres els recursos naturals que tenen a prop són una part indispensable de la seua forma de vida. Per això, les persones sense recursos són les primeres a rebre l'impacte de la degradació del terreny, els períodes perllongats de pluja o la desaparició d'espècies. Si a la gent del primer món el canvi climàtic els malmet els paisatges, per a les que viuen al tercer món l'escalfament significa una amenaça del seu mode de vida.

“Als països rics –diu l'estudi “Aspectes econòmics del canvi climàtic a Espanya”– un escalfament petit no tindria impacte econòmic important, mentre que les pèrdues augmentarien amb majors nivells d'escalfament. En tot cas, afectaria sobretot l'agricultura, que té un pes relatiu petit. En canvi, als països pobres, la importància de les activitats que podrien trobar-se afectades pel canvi climàtic, especialment la producció d'aliments, és molt més gran.” A això cal afegir-hi que la feblesa econòmica i organitzativa d'aquests països els deixa en més mala posició per a plantar cara a les conseqüències més virulentes. En general, no tenen tanta capacitat d'adaptació i, per tant, són més vulnerables, des de tots els punts de vista. Segons Maria Neira, de l'Organització Mundial de la Salut, l'augment de la malària, la diarrea i la malnutrició com a conseqüència de les pitjors condicions de vida degudes a temperatures més extremes, tindrà un cost entre quatre milions i dotze milions de dòlars, en “uns sistemes de salut que ni de lluny no estan preparats” per a actuar en aquest nou escenari. Al remat, la capacitat diferent per a encarar el canvi climàtic pot fer créixer la desigualtat entre països rics i pobres, en una dinàmica no pas poc paradoxal: els països menys afectats en bona part són també els més grans responsables de l'escalfament i tenen pocs incentius a participar en uns acords de reducció que impliquen sacrificis importants.

Heikki Willstedt, expert en energia i canvi climàtic de WWF-Adena, creu que les organitzacions ecologistes “hem millorat la substància del nostre discurs”. “Si ens mantenim darrere de la pancarta, el sector públic i privat no ens escolta. No volem únicament denunciar, sinó que volem cooperar amb el món econòmic, seure a la mateixa taula i discutir-hi quina és la millor manera d'afrontar la situació.

Ens agradaria exclamar: “Ja us ho havíem dit!”, però hi ha massa assumptes pendents per a perdre el temps en retrets”, opina.

'Global Green New Deal'. Paral·lelament, la incorporació del valor econòmic del canvi climàtic ha fet que aquest problema d'abast planetari s'haja instal·lat a l'agenda internacional. L'escalfament de la Terra s'ha investit d'un protagonisme inusitat. El secretari general de les Nacions Unides, Ban Ki-Moon, en assumir el càrrec, va declarar que seria una de les prioritats del mandat; més recentment, els presidents de la Xina i els Estats Units –Ju Hintao i Barack Obama– van esmerçar una part de la cimera entre tots dos països a avaluar el compromís de l'altre respecte a aquesta qüestió. Tots dos exemples posen de manifest un salt qualitatiu transcendent: la defensa de la conservació del planeta ha ultrapassat l'esfera de l'*altermundisme* i ha esdevingut una de les prioritats de l'acció de govern.

De fet, en el rebombori de la discussió sobre la recuperació econòmica, han pres volada les referències a una *eixida verda* a la crisi, en el sentit de revisar els nostres processos de creixement i encarar-los cap a un model més respectuós amb el medi i cap a una progressiva substitució de les energies fòssils per energies renovables. Pràcticament cap govern no s'ha estat de promoure receptes pròpies en aquesta direcció. El programa de medi de les Nacions Unides fins i tot es va aventurar a reclamar un *Global Green New Deal*, una mena de programa de reviscolament econòmic que, com el de Franklin D. Roosevelt, es planteja en termes més *verds*.

Tot plegat mostra que l'ecologisme és més moda que mai, si bé –tot sigui dit– això va a càrrec de canviar l'altruisme d'abans per un egoisme que mena a salvar el planeta per una simple qüestió de supervivència. Amb tot, com adverteix Vicent Alcàntara, professor d'economia aplicada de la Universitat Autònoma de Barcelona i autor de l'estudi “Aspectes econò-

El canvi climàtic importa perquè aboca la Terra al col·lapse, però sobretot preocupa perquè ens castiga la butxaca

A la vora del col·lapse

La sobreexplotació dels recursos naturals per a satisfer els nivells de consum de la humanitat posa en perill l'equilibri de la Terra.

mics del canvi climàtic a Espanya", de Caixa Catalunya, cal no refiar-se dels cants de sirena que parlen de "sostenibilitat", perquè "es desvirtua molt el llenguatge". "Els economistes saben quin és el problema del canvi climàtic i són conscients que cal una economia ecològica. Però quan no teoritzes i passes al món de l'economia real, aquest discurs no es pren seriosament. Encara preval la filosofia del creixement pel creixement", assevera.

Un cost inassumible. Amb tot i això, no es pot negar que la inclusió del factor econòmic ha tingut la virtut d'involucrar el món de la política i l'economia com mai fins ara en aquest problema global. El fet que apareguen estudis que quantifiquen el preu de les conseqüències derivades del canvi climàtic mena a una sensibilització inaudita. Fins ara, el canvi climàtic removia consciències, però ara que sabem que també remou butxaques, sembla pre-

ocupar-nos més. El primer a cridar l'atenció sobre la dimensió global de l'escalfament global va ser Nicholas Stern. L'estudi del britànic advertia que amb un augment de temperatures del planeta entre cinc i sis graus durant un segle, es produirien pèrdues del 5% al 10% del producte interior brut global, amb un cost de més del 10% per als països pobres. L'informe Stern va significar una fita important: era la primera volta que un govern demanava un estudi sobre canvi climàtic a un economista, que a més havia treballat al Banc Mundial, és a dir, que no era gens sospitós de combregar amb idees altermundistes. A més, tots els estudis anteriors d'experts ambientals havien tendit a assumir supòsits optimistes respecte als impactes del canvi climàtic i pessimistes respecte a l'esforç que implicava la mitigació. "Per primera volta –explica Willstedt, de WWF– el canvi climàtic es va introduir com a variable en les prediccions econòmiques."

De l'informe Stern ençà, diversos organismes han provat de quantificar les despeses econòmiques que tindrà l'augment de la temperatura. Aquests càlculs no resulten gens senzills de fer, en la mesura que es treballa amb hipòtesis i variables canviants i, per tant, de predicció difícil. Hi ha factors que, a més a més, són quasi impossibles de quantificar: com es calculen econòmicament les morts causades per les sequeres que porten a situacions de fam generalitzada? I l'augment de malalties respiratòries per causa de la contaminació atmosfèrica a les ciutats? Totes les estimacions, per completes que siguin, negligeixen costos que fan de mal avaluar.

L'últim a intentar traure l'aigua clara de tot aquest embolic ha estat l'Institut de Prospectiva Tecnològica del Joint Research Center, dependent de la Comissió Europea. La setmana passada, aquest institut va presentar un estudi que assegura que si ara visquérem sota el clima que s'espera per

a la dècada del 2080, la Unió Europea hauria d'encarar pèrdues anuals entre 20.000 milions i 65.000 milions d'euros, segons quin flora l'augment de la temperatura (entre 2,5 graus i 5,4, segons les previsions). L'estudi, que no té en compte els impactes no comercials en qüestions com ara la biodiversitat i ecosistemes o catàstrofes naturals, apunta que el sud d'Europa serà la part més perjudicada, mentre que els països escandinaus i bàltics fins i tot podrien eixir-hi guanyant gràcies a la millora en els conreus i l'afluència de turistes. En canvi, Bulgària, Espanya, Grècia, Itàlia i Portugal en serien els grans damnificats. Els ingressos per turisme podrien reduir-se fins a 5.000 milions d'euros l'any, mentre que els rendiments agrícoles disminuirien fins a un 25%. A tot el continent, inundacions fluvials com les que s'acaben d'enregistrar a Anglaterra, afectarien entre 250.000 i 400.000 persones més cada any i causarien danys en edificis per un valor entre 7.700 milions i 15.000 milions d'euros l'any.

També a l'altre costat de l'Atlàntic, on les grans catàstrofes tenen una curiosa capacitat de meravellar l'audiència, s'han afanyat a quantificar els danys que causaran catàstrofes d'aparença hollywoodiana. Ho ha fet el Natural Resources Defense Council (NRDC), una ONG nord-americana amb 1,3 milions de membres, que calcula que, si es manté la tendència actual, el cost total de l'augment de la temperatura serà del 3,6% del PIB l'any 2100. Per al tombant de segle, les pèrdues per culpa dels huracans arribaran a 422.000 milions de dòlars, i la destrucció o el dany a immobles residencials per la pujada del nivell de la mar costarà 360.000 milions. L'NRDC també avalua que per tal de dur aigua als indrets més eixuts i més mancats d'aigua dels Estats Units, a mesura que empitjoren les sequeres i es trastornen els patrons de proveïment d'aigua, caldrà invertir fins a 950.000 milions de dòlars, l'equivalent a l'1,8% del PIB.

El preu del cataclisme. Les xifres astronòmiques de què es parla no són indiferents al món de les asse-

gurances, que han d'encarar el repte d'incorporar aquesta variable com un element de risc a l'hora de fer les avaluacions. Precisament, la setmana passada, la companyia Allianz, en col·laboració amb l'ONG WWF, va publicar un estudi que quantifica diversos cataclismes ambientals. Si el desglaç de Grenlàndia i de la capa de glaç occidental de l'Antàrtida continua al ritme actual, el nivell de la mar hauria pujat de mig metre el 2050, cosa que deixaria en una situació molt vulnerable 136 grans ciutats portuàries. Entre 25 bilions i 28 bilions de dòlars en actius quedarien exposats a la mar.

La UE tindrà unes pèrdues fins a 65.000 milions d'euros el 2080

Si en uns indrets el problema seria l'excés d'aigua, en uns altres, la manca d'aquest element condemnaria a mort ecosistemes i comunitats humanes, segons els càlculs d'Allianz i WWF. L'estudi conclou que a la costa sud-oest dels Estats Units es podria repetir de manera permanent un episodi com el *Dust Bowl*, nom amb què és conegut un fenomen meteorològic que va perllongar la sequera des del 1932 fins al 1939 a l'àrea que anava des de Nou Mèxic fins al Canadà. Si s'arribara a una situació com aquella, els danys anuals causats pels incendis fora de control d'aquests darrers estius serien poca cosa en comparació amb els 2.500 milions de dòlars de pèrdues que s'hi preveuen el 2050. La xifra podria augmentar fins a 14.000 milions el 2085. Més cares serien encara les despeses en el cas de l'Amazones. El pulmó del planeta perdria un 70% d'extensió a final de segle de resultes d'un augment significatiu de la freqüència de les sequeres a les conques del riu Amazones. Conseqüentment, es produiria una pèrdua significativa de biodiversitat i grans emissions de CO₂. El cost de tot plegat podria pujar

a nou bilions de dòlars. A l'altre costat del planeta, a l'Índia, el 70% de la població viu en zones amb risc de sequera. En total, s'hi podrien produir pèrdues de 40.000 milions de dòlars en un decenni. "L'informe mostra amb quina rapidesa ens aproximem a nivells d'escalfament planetari perillós i irreversible", apunta Kim Carstensen, director de la iniciativa global de canvi climàtic de WWF. "Les conseqüències econòmiques de sobrepassar aquests punts crítics són absolutament aclaparadores", diu.

"Nosaltres necessitem parlar en termes econòmics", apunta el seu col·lega Willstedt, "perquè s'ha demostrat que és la manera de garantir la reacció dels polítics. El missatge que els fem arribar és: 'Si no s'actua, l'economia se'n ressentirà.'" A propòsit d'això, no és casualitat que el comissari de medi de la UE, Stavros Dimas, haja demanat a un grup d'economistes experts en aquest àmbit que posen un valor de mercat als ecosistemes de tot el món. L'estudi, que durà per títol "The Economic of Ecosystems and Biodiversity" i que és en procés d'elaboració, ja ha donat peu a una llista de recomanacions per als polítics. Aquest primer document crida l'atenció sobre com la disposició gratuïta de recursos ens ha fet oblidar, fins ara, el cost que té per al planeta la sobreexplotació. L'extracció d'aigua dels aqüífers o la pesca a gran escala, per posar-ne dos exemples, són activitats que reporten grans beneficis a particulars, però que tenen un enorme cost públic a termini mitjà i llarg. "Apreciar el valor –comprendre què s'hi perd i quin valor té– és el primer pas perquè canvie la manera de prendre decisions a l'hora de fer inversions", diu l'informe.

La disjuntiva a què s'encara la humanitat no és pas menor. La nostra generació pot continuar explotant els recursos naturals que ens ofereix la Terra sense patir excessivament per la nostra integritat. Però, i les generacions que han de venir? És just que l'herència que deixem als nostres fills i als nostres néts siga un planeta al caire del col·lapse? Continuar pressionant la Terra al ritme que ho fem ara és una amenaça per al planeta, però

'Fumata' grisa a Copenhaguen

Fins a mitjan setmana passada ningú no donava ni cinc cèntims per Copenhaguen. La Conferència contra el Canvi Climàtic que començarà dilluns estava condemnada al fracàs, perquè els presidents dels Estats Units i de la Xina havien defugit compromisos de reduir CO₂ durant la seua trobada a Pequín. Però les perspectives van fer un tomb de 180 graus dimecres passat, quan els EUA decidiren de fer una passa endavant. Barack Obama va anunciar que a Copenhaguen oferirà una reducció del 17% de les emissions de gasos d'efecte hivernacle per al 2020, xifra que augmentarà fins al 83% el 2050. Només 24 hores després, la Xina responia a la decisió d'Obama anunciant que el seu país vol reduir entre un 40% i un 45% l'emissió de CO₂ per unitat de PIB —concepte conegut amb el nom d'*intensitat de carboni*— entre el 2005 i el 2020. A la pràctica, això significa que si la seua economia continua creixent, les emissions no es reduiran, però no creixeran a un ritme tan alt com fins ara.

N'hi ha prou, amb aquests dos compromisos, per a considerar que a Copenhaguen es registraran avanços? Grups ecologistes i participants en la conferència ja han advertit que els plantejaments que ofereixen totes dues potències

Trobada entre Barack Obama i Hu Jintao a Pittsburgh, el setembre propassat.

no serviran per a assolir els nivells de reducció d'emissions que garanteixin la mitigació de l'escalfament global. Amb tot i això, una cosa és clara: per primera volta, el país més contaminant del món, els Estats Units, vol comprometre's a un acord global. I això no és pas poca cosa, tenint en compte que fa només dos anys Washington ni tan sols reconeixia l'existència del problema.

també una mala passada per a l'espècie humana. El problema és que els sistemes de còmput que hi ha en vigor no preveuen l'amortització que fem del planeta. Tot i que no s'ha inventat cap sistema que calcule des del punt de vista econòmic i en el nostre dia a dia quin mal causen al medi. Potser seria el moment d'incorporar al balanç de les nostres activitats presents l'impacte negatiu que tenen amb vista al futur.

La inacció és la ruïna. Tot esperant que s'invente aquest sistema, la majoria d'experts adverteixen que la humanitat té l'oportunitat d'invertir diners ara per a mitigar les conseqüències més greus del canvi climàtic. Es tracta, com a la falla de la formiga, de guardar avui per a tenir demà. Com diu Nicholas Stern al seu informe, "invertir en polítiques decidides contra el canvi climàtic no solament no perjudica el creixement, sinó que

aquesta seria l'estratègia pro-creixement a llarg termini". El document adverteix que la inversió en projectes ambientals de l'1% del PIB actual permetria d'evitar les conseqüències més funestes de l'augment de la temperatura del planeta. Seria una quantitat equivalent a la inversió anual en publicitat i la meitat d'allò que, segons el Banc Mundial, costa fer front a una pandèmia mundial. Per als mandataris del món, aquesta quantitat és assumible o no? El gran problema, diu Ramon Arribas, director del Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya, és que "l'escala temporal de les accions contra el canvi climàtic transcendeix els períodes d'exercici d'accions de govern, supera els calendaris electorals, i això fa que algunes decisions de pes que implicarien una reducció important de costos econòmics a termini mitjà i llarg no es portin a terme atesa l'envergadura i la despesa inicial".

Siga com siga, la inversió de què parla Stern no tindrà cap efectivitat si, paral·lelament, no hi ha un canvi de mentalitat i una transformació en la manera de funcionar del sistema. I en aquest sentit, Vicent Alcántara, autor d'"Aspectes econòmics del canvi climàtic", no ho acaba de veure prou clar. "Parlen d'economia sostenible, però desvirtuen el significat de *sostenible*. Els indicadors com ara el PIB, que fins ara ens havien servit per a mesurar el progrés, no ens són útils. Potser hi ha més sensibilitat envers els problemes ambientals, però encara hi ha deficiències. S'obliden que l'economia se sustenta en la natura", lamenta. I posa un exemple ben il·lustratiu. A la facultat d'economia de la universitat on ell fa classes, només hi ha una assignatura dedicada a estudiar els recursos ambientals i naturals.

Violeta Tena